

Socialstyrelsen

Dømte med ADHD

Christina Mohr Jensen, Aalborg Psykiatrisk Sygehus

Lisbet Tuxen, Socialstyrelsen

Viden til gavn

DR2 sendte i april 2015 dokumentaren ”Indsatte med ADHD”

<https://www.facebook.com/dr2tv/videos/421009994743659>

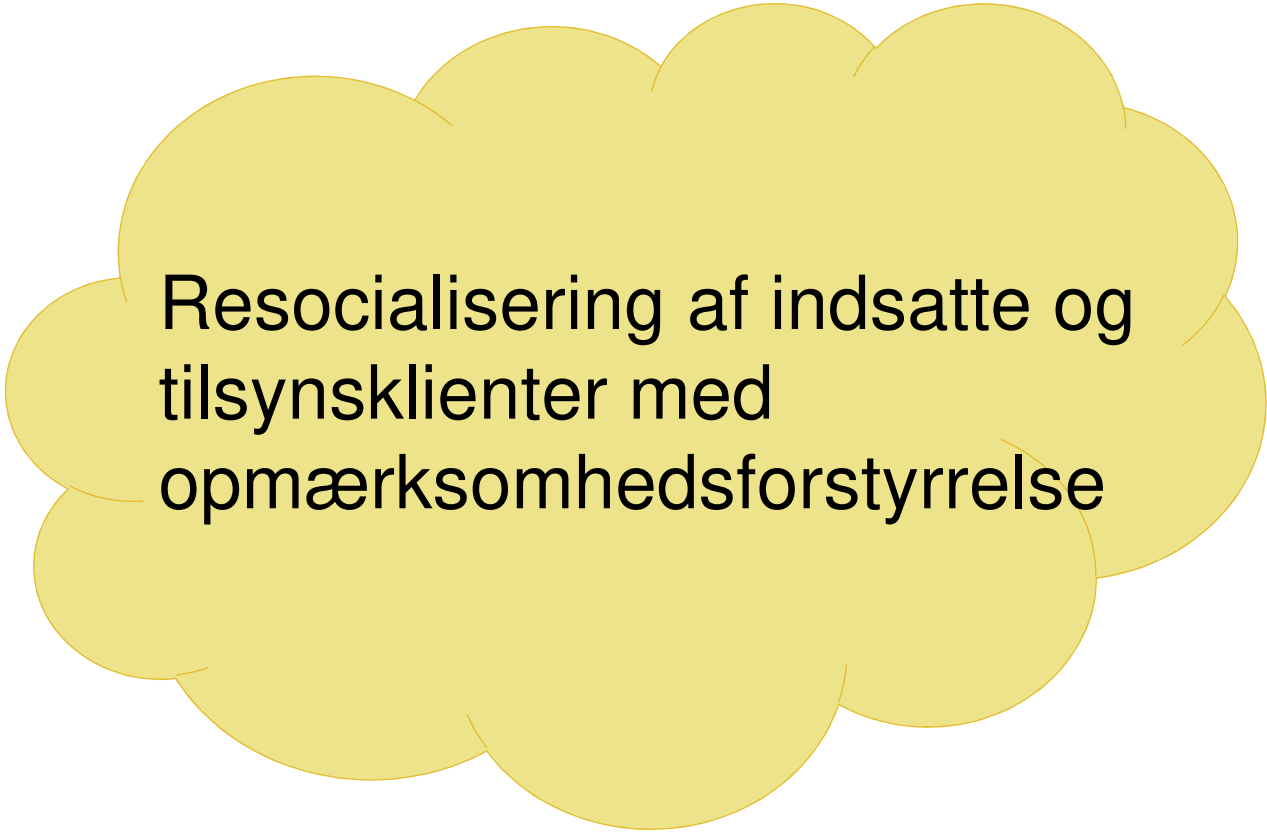
Socialstyrelsen

Dialog mellem Kriminalforsorgen og Socialstyrelsen...

Hvordan støtter vi
dømte med en
opmærksomheds-
forstyrrelse bedst
muligt?

Satspuljeprojekt (2016-2019)

Resocialisering af indsatte og
tilsynsklienter med
opmærksomhedsforstyrrelse

Projektet går kort fortalt ud på...

...at udvikle, afprøve og evaluere model

Socialstyrelsen

Mestre livet
i frihed

med

uden
kriminalitet

Videnskortlægning

- En kvantitativ registerbaseret undersøgelse af voksne med ADHD, der afsoner en fængselsdom eller er under tilsyn som følge af en betinget dom eller en fodlænkedom.
- Et systematisk review af forskningsbaseret viden om:
 - *sammenhængen mellem ADHD og kriminalitet*
 - *individuelle rettede indsatser med dokumenterede effekter over for målgruppen (ikke farmaceutisk behandling)*
 - *betydningen af organisering og samarbejde mellem sektorer og professionelle for indsatsernes effekter.*
- En kvalitativ interviewundersøgelse af erfaringer og viden fra dansk praksis i forhold til at understøtte målgruppen

Socialstyrelsen

Hvad karakteriserer dømte med ADHD?

Viden til gavn

ADHD i barne- og ungdommen og senere kriminalitet (Mohr-Jensen et al. In press)

- I en kohorte af danske børn og unge med (N=4,231) og uden (N=19,595) ADHD fandt vi v. opfølgning i gns. alderen 22.0 år (SD=5.8) at:
 - 32.0% vs. 15.6% havde fået en dom (HR=2.4, 95% CI=2.3-2.6)
 - 18.6% vs. 6.8% havde været fængslet (HR=3.0, 95% CI=2.8-3.3)
- Efter kontrol for bl.a. anden komorbiditet, psykopatologi hos forældre, socioøkonomiske forhold i hjemmet (indkomst, uddannelse, forældres egen kriminalitets involvering):

Dom: HR=1.6 (95% CI=1.5-1.8)

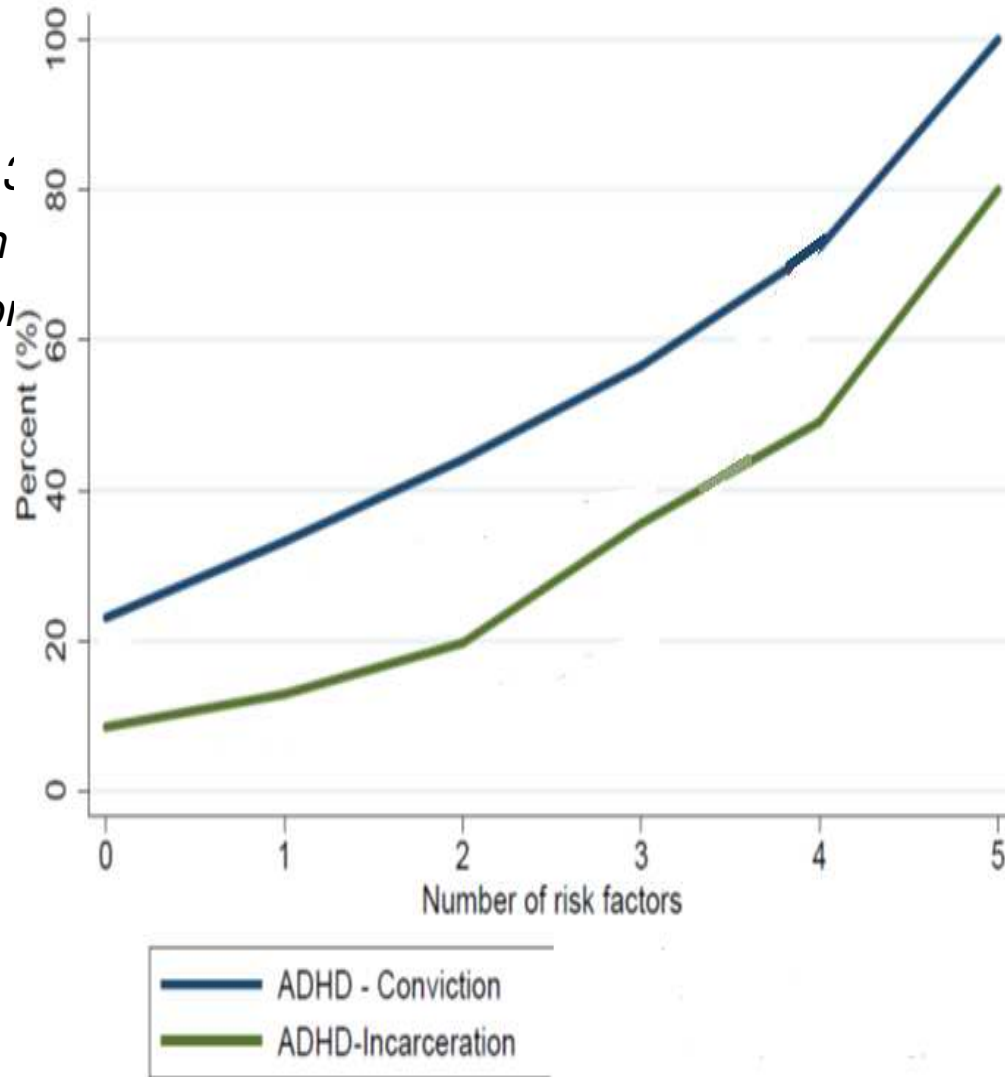
Fængsling: HR=1.7, (95% CI=1.5-1.9)

• **Signifikante risikofaktorer for første dom/fængsling:**

- *Misbrug*
- *Adfærdsforstyrrelse*
- *Hustandsindtægt nederste*
- *Forældre gået fra hinanden*
- *Forældre fængslet i barndom*

- **ADHD:**

- 0=15.3%
- 1=35.1%
- 2=33.3%
- 3=13.5%
- 4=2.6%
- 5=0.1%

Hvad ved vi om indsatte og ADHD?

Prævalens af ADHD i og uden for fængslerne

Tabel 3.2 Hyppighed af ADHD estimeret i systematiske reviews med meta-analyse

Studie	Population	Prævalens (I %)
Boonan et al. (2015)	Unge dømt for seksualforbrydelser	Total: 14 % (95 % KI: 11-18 %)
Fazel et al. (2008)	Unge i ungdomsfængsel/institution*	Drenge: 11.7 % (95 % KI: 4.1-19.2 %) Piger: 18.5 % (95 % KI: 9.3-27.7 %)
Young et al. (2015a)	Unge og voksne indsatte	Unge: 30.1 % (95 % KI: 22.1-41.1 %) Voksne: 26.2 % (95 % KI: 18.4-37.5 %)

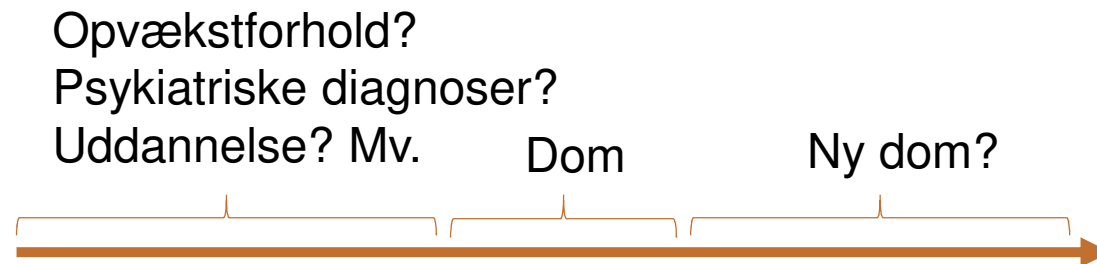
Note: *Oversat fra Juvenile Detention and Correctional Facilities, KI= konfidensinterval.

Forskningsspørgsmål

1. Hvad karakteriserer personer med og uden ADHD, der afsoner dom?
2. Har personer med ADHD en øget risiko for at få fornyet dom?
3. Hvilke risikofaktorer/beskyttende faktorer ses på risikoen for ny afsoning?

Metode

- Undersøgelsen baseret på registerdata

- **Inkluderede alle med en ADHD/ADD diagnose født i 1985-2000**
 - *Diagnosen skulle være givet forud for første sigtelse*
 - *Personen skulle være bosiddende i Danmark i hele studieperioden*
- **Dertil matchet en kontrolperson med samme køn og fødselsdato**
 - *Aldrig behandlet/diagnosticeret med ADHD*

Spørgsmål 1:

Hvad karakteriserer personer med og uden ADHD, der afsoner dom?

ADHD (N=2810)

Kontrol (N=804)

	N/G	Procent/SD	N/G	Procent/SD	P-værdi
Karakteristika					
Kønsfordeling (mænd)	2437	86,7	750	93,3	<0.001
Over 21 år ved studiet sluttidspunkt	1923	68,4	569	70,8	0.207
Alder ved studiets sluttidspunkt	23,0	3,4	23,3	3,4	0.019
Døde i løbet af opfølgingsperioden	7	0,2	<5	0,5	0.260
Uddannelse over grundskolen inden 21. leveår*	473	24,6	294	51,7	<0.001
Psykiatriske diagnoser					
Stof- og alkoholmisbrug/-afhængighed	898	32,0	85	10,6	<0.001
Psykotiske lidelser	289	10,3	19	2,4	<0.001
Affektive lidelser	559	19,9	49	6,1	<0.001
Personlighedsforstyrrelse	354	12,6	19	2,4	<0.001
Mental retardering/intellectuallis inferioritas	571	20,3	15	1,9	<0.001
Autisme spektrum forstyrrelse	338	12,0	<5	<0,5	<0.001
Adfærdsforstyrrelse	1347	47,9	23	2,9	<0.001

	ADHD (N=2810)	Kontrol (N=804)	
ADHD-medicin	2406	85,6	-
Antidepressiva	800	28,5	11,8 <0.001
Antipsykotika	1267	45,1	11,4 <0.001
Lægemidler anvendt i misbrugsbehandling	181	6,4	1,9 <0.001
Forhold i barne- og ungdomsårene			
Forældrenes civilstand inden 15. leveår			
Samboende alle år	628	22,3	353 43,9 <0.001
Flere skift	1010	35,9	247 30,7
Enlig forsørger alle år	1171	41,7	203 25,2

Gennemsnits disponibel indkomst i familien inden 15. leveår

Øverste 3.del	240	8,5	86	10,7	<0.001
Mellemste 3. del	576	20,5	236	29,4	
Nederste 3. del	1994	71,0	482	60,0	
Livshændelser i barndommen					
Anbragt uden for hjemmet inden 15. leveår	872	31,0	56	7,0	<0.001
Mistet en forælder	149	5,3	31	3,9	0,096
Forældre havde psykiatriske diagnoser	1039	37,0	208	25,9	<0.001
Forældre har siddet i fængsel	1060	37,7	223	27,7	<0.001

Spørgsmål 2:

Har personer med ADHD en øget risiko for at få fornyet dom?

Tabel 2.6 Procentvis fordeling blandt forskellige afsoningstyper med tilbagefald til kriminalitet

	ADHD		Kontrol		p-værdi
	N	%	N	%	
Afsonet betinget dom	676	43,6	120	33,3	<0.001
Afsonet fængselsdom	1024	44,1	200	30,5	<0.001
Afsonet fodlænkedom	29	16,4	8	17,9	<0.001

- Risikoen for at få tilbagefald i kriminalitet var højere hos personer med ADHD (ikke-justeret):
 - Betinget dom: HR 1,5 (1,2-1,8)
 - Fængslet: HR 1,7 (1,4-1,9)

Spørgsmål 3:

**Hvilke risikofaktorer/beskyttende faktorer
ses for tilbagefald?**

Tabel 2.7 Risikofaktorer for tilbagefald i kriminalitet

	Betinget dom			Fængsel	
	HR	95 % KI	HR	95 % KI	95 % KI
ADHD	ns	-	1,2	-	1,1-1,5
Alder ved første sigtelse for kriminalitet	0,9	0,8-0,9	0,9	0,8-0,9	0,8-0,9
Har ikke uddannelse ud over grundskoleniveau	1,5	1,2-1,9	1,6	1,4-1,9	1,4-1,9
Stof- og alkoholmisbrug/-afhængighed	1,6	1,4-1,8	1,3	1,2-1,5	1,2-1,5
Psykotiske lidelser	ns	-	ns	-	-
Affektive lidelser	0,7	0,5-0,9	ns	ns	-
Personlighedsforstyrrelse	ns	-	ns	-	-
Mental retardering/intellectualis inferioritas	ns	-	ns	-	-
Autisme spektrum forstyrrelse	ns	-	ns	-	-
Adfærdforstyrrelse	ns	-	ns	-	-
Antidepressiva					
Antipsykotika	1,3	1,1-1,6	1,3	1,1-1,5	1,1-1,5
Lægemidler anvendt i misbrugsbehandling	ns	-	ns	-	-
Forældres civilstand inden 15. leveår	ns	-	ns	-	-
Gennemsnitlig disponibel indkomst i familien inden 15. leveår	ns	-	ns	-	-
Anbragt uden for hjemmet inden 15. leveår	1,2	1,0-1,4	1,2	1,0-1,3	1,0-1,3
Mistet en forælder	ns	-	ns	-	-
Forældre havde psykiatriske diagnoser	ns	-	ns	-	-
Forældre har siddet i fængsel	1,2	1,1-1,4	1,2	1,0-1,3	1,0-1,3

- **Risikoindex:**

- *ADHD*
- *Stof-
/alkoholmisbrugsdiagnos
e eller behandling*
- *Behandlet med
antipsykotika*
- *Forældre har været
fængslet i barndommen*
- *Har ikke afsluttet
uddannelse ud over
grundskoleniveau*
- *Under 18 år ved første
sigtelse for kriminalitet.*

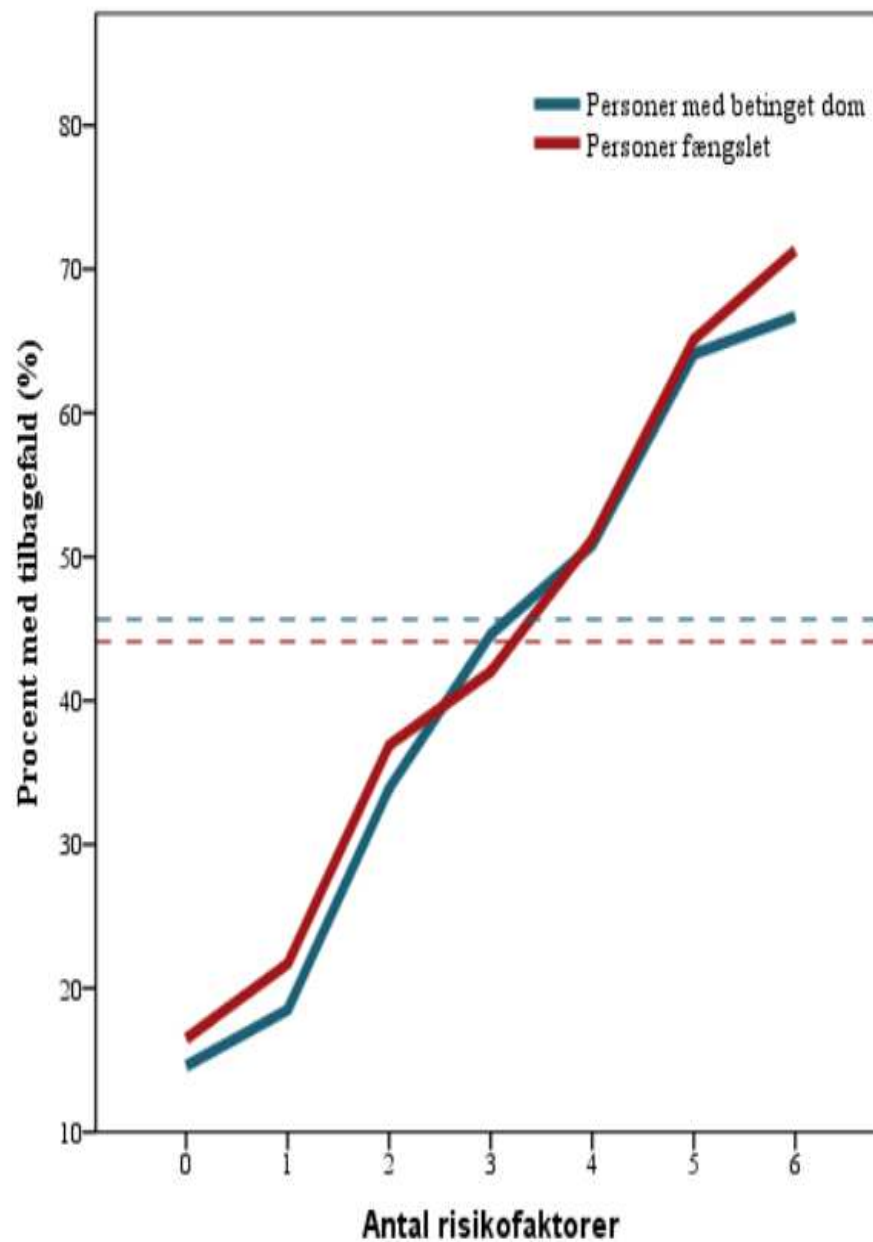
- **Risikoindex fordeling blandt
fængslede:**

- 0= 5,2%
- 1= 11,0%
- 2= 17,8%
- 3= 24,5%
- 4= 23,6%
- 5= 13,4%
- 6= 4,5%

Figur 2.1 Risikoindex og tilbagefald til kriminalitet

- Risikoindex fordeling blandt fængslede:

- 0= 5,2%
- 1= 11,0%
- 2= 17,8%
- 3= 24,5%
- 4= 23,6%
- 5= 13,4%
- 6= 4,5%

Hovedpointer

- Personer med ADHD udgør en gruppe der hyppigere er udsatte
 - *Også når sammenligningsgruppen er andre dømt*
- ADHD synes at være en selvstændig risikofaktor for førstegangskriminalitet og i nogen grad også ift. tilbagefald i kriminalitet
- Risikoen for tilbagefald synes primært at være drevet af de faktorer der kan være konsekvens af ADHD bl.a.
 - *Stof og alkoholmisbrug*
 - *Manglende uddannelse*
 - *Tidlig kriminalitetsinvolvering*
 - *Medicinsk behandling kan være en komponent i forebyggelsen, men indsatsen bør tænkes bio-psyko-socialt*

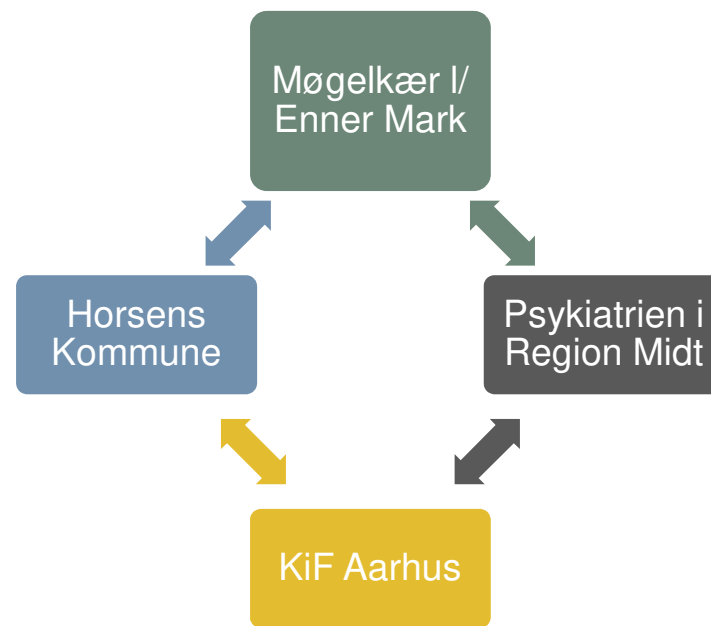
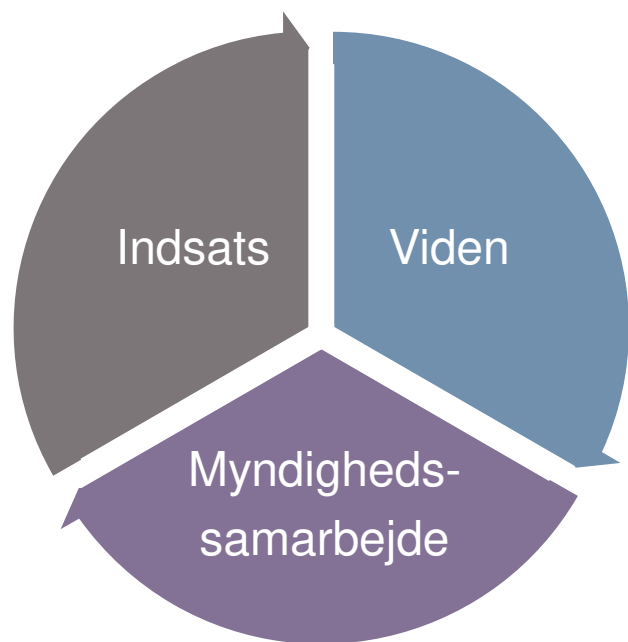

Socialstyrelsen

**Hvad kan vi gøre for at
støtte indsatte og
tilsynsklienter med
ADHD?**

Viden til gavn

Tre indsatsområder

Projektgruppe :
Kriminalforsorgen og Socialstyrelsen

Det gør vi...

- Indsamler viden om sammenhæng mellem ADHD/opmærksomhedsforstyrrelse og kriminalitet (**videnskortlægning**)
- Indsamler viden om omfanget af ADHD i fængsler og KiF afdelinger (**ASRS**)
- Opsporer indsatte og tilsynsklienter med opmærksomhedsforstyrrelse (**RATE**)
- Tilbyder indsatte (Møgelkær/Enner Mark), fodlænkeafsonere (IO) og tilsynsklienter (KiF Horsens/Horsens Kommune) en relevant social indsats (**R&R2 ADHD og Young Bramham Programmet**)
- Underviser ansatte i ADHD/opmærksomhedsforstyrrelse, så de bliver bedre til at samarbejde med de indsatte/tilsynsklienterne og støtte dem i at mestre livet i frihed (**certificering, workshops, temadage, ADHD kit**)
- Arbejder med at forbedre arbejdsgange og samarbejde, så indsatsen fra dom til et liv i frihed uden kriminalitet hænger sammen (**organisering, indsigt i hinandens verdener, procedurer**)

Kursus i mestring af hverdagen

R&R2 ADHD

Gruppeforløb

15 sessioner +

15 møder med

*PAL (participants
aid for learning)*

Boostersessioner:

Gruppeforløb

3 sessioner

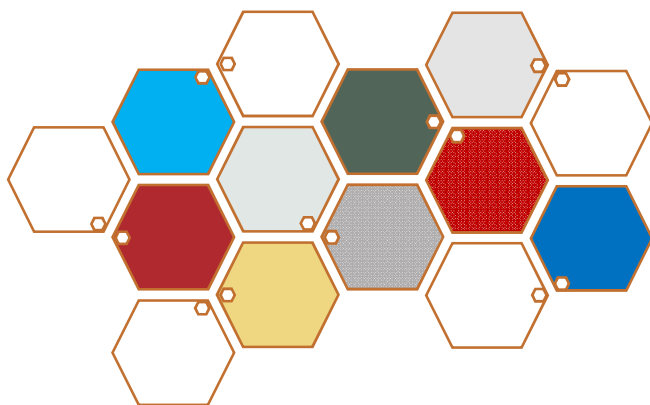
Socialstyrelsen

Indsæt titel på præsentationen i "Indsæt" - "Sidehoved/Sidefod"

Individuelt forløb

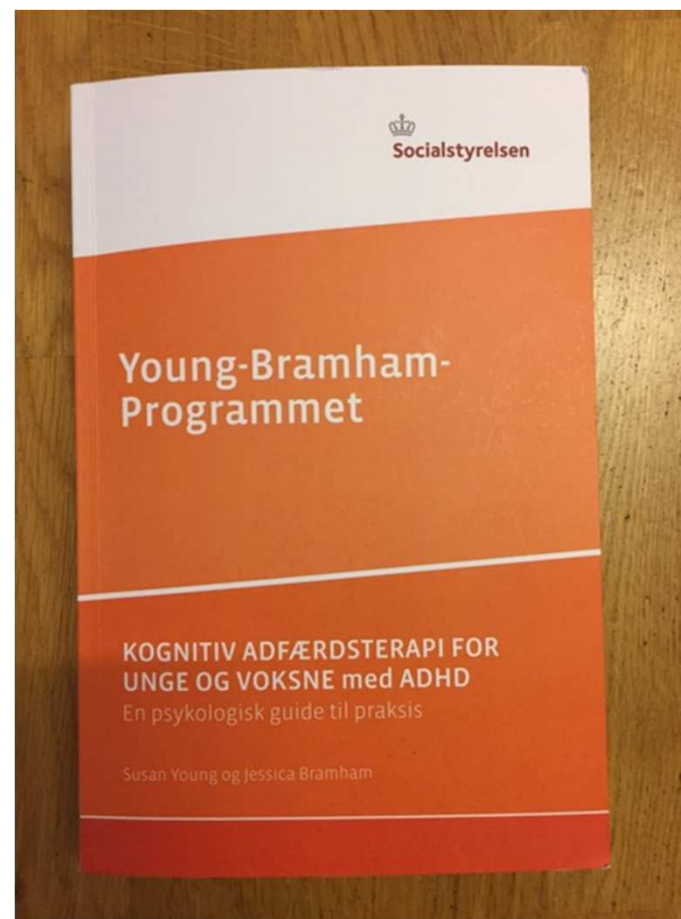
Young-Bramham programmet

*Individuelt coachingforløb
14 moduler efter behov*

Socialstyrelsen

Indsæt titel på præsentationen i "Indsæt"- "Sidehoved/Sidefod"

Foreløbige erfaringer med gruppeforløb

- Rigtig svært at få gennemført gruppeforløb
- Udfordringer i fængslet er fx
 - *Sikkerhed - de indsatte sidder på forskellige afdelinger og må ikke være på hold sammen*
 - *Korte afsoninger - prøveløsladelse*
 - *Disciplinærstaf*
 - *Flytninger mellem fængsler*
 - *Ud af 100 potentielle deltagere er der 4, der gennemfører*
- Udfordringer i KiF er fx
 - *Svært at rekruttere til hold*
 - *Tilsynsklienterne har meget at slås med i deres liv*
 - *Mange krav i tilsynet – frivillige tilbud vælges fra*
 - *Frafald – ca. halvdelen gennemfører*
 - *Ud af 100 potentielle deltagere er der 8, der gennemfører*

Men...

De, der gennemfører, har overvejende positivt udbytte af programmet

- Mere overskud i hverdagen
- Bedre struktur i hverdagen
- Bedre til at huske og overholde aftaler
- Bedre til at tage konflikter i opløbet
- Omgivelser mærker en forandring

”Jamen, altså følelser... jeg har sgu aldrig haft følelser for nogen som helst. Men efter at jeg er startet her, så kan jeg godt begynde at reflektere over for eksempel venskaber mange år tilbage. Dem er jeg begyndt at tænke over. Hold nu kæft, det kunne være blevet gjort på en anden måde. Så mange af de ting, som har været lidt impulsdrevet, som har haft konsekvenser for mig. De kunne have været ordnet på en anderledes måde ved lige at stikke fingeren i jorden og lade være med at tonse frem med 140 i timen... Og jeg vælger jo det her og sige, at jeg ikke vil i fængsel mere. Så nu føler jeg, at det er det bedste, der er sket for mig længe.”